

Eindexamen aardrijkskunde havo 2003-II

havovwo.nl

Politiek en ruimte

Opgave 6

bron 9

Jaarlijkse verandering in het bruto nationaal product van tien kandidaat-EU-landen, 1990-2000 in procenten

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Bulgarije	- 9,1	-11,7	-7,3	-1,5	1,8	2,9	-10,1	-7,0	3,5	2,4	*
Estland	- 8,1	-13,6	-14,2	-8,5	-2,0	4,3	3,9	10,6	4,7	-1,1	6,4
Hongarije	-3,5	-11,9	-3,1	-0,6	2,9	1,5	1,3	4,6	4,9	4,5	5,3
Letland	-3,5	-10,4	-34,9	-14,9	0,8	-1,0	3,3	8,6	3,9	0,1	*
Litouwen	-6,9	-5,7	-21,3	-16,2	-9,8	3,3	4,7	7,3	5,1	-4,2	2,9
Polen	-11,6	-7,0	2,6	3,8	5,1	7,0	6,0	6,8	4,8	4,1	4,1
Roemenië	-5,6	-12,9	-8,8	1,5	3,9	7,1	3,9	-6,9	-5,4	-3,2	1,6
Slovenië	-4,7	-8,9	-5,5	2,8	5,3	4,1	3,5	4,6	3,8	4,9	4,7
Slowakije	-2,5	-14,6	-6,5	-3,7	4,9	6,7	6,2	6,2	4,4	1,9	2,2
Tsjechië	-1,2	-11,5	-3,3	0,1	2,2	5,9	4,8	-1,0	-2,2	-0,2	3,1

*cijfers nog niet beschikbaar

bron: Website van Business Central Europe (<http://www.bcemag.com>), in: Europa Periodiek, juni 2001

De daling van het BNP is bij de drie Baltische staten Estland, Letland en Litouwen in 1992 en 1993 veel groter dan bij de overige zeven kandidaat-lidstaten.

- 2p **23** Geef hiervoor, met behulp van de kaarten 69A (51e druk: 61A) en 123A (51e druk: 111A), de politiek-geografische verklaring.

De Baltische staten zijn er de laatste jaren in geslaagd flink wat buitenlands kapitaal aan te trekken. Vooral ondernemers uit Scandinavië bleken bereid om in deze landen te investeren. Met name de arbeidsmarktsituatie speelde hierbij een belangrijke rol.

- 1p **24** Welk argument met betrekking tot de arbeidsmarkt zouden ondernemers uit Scandinavië kunnen gebruiken om te investeren in de Baltische staten?
- 1p **25** Welke geografische factor zal vermoedelijk ook een belangrijke rol gespeeld hebben bij de beslissing van Scandinavische ondernemers om in de Baltische staten te gaan investeren?

Van deze Scandinavische investeerders blijken de Finnen het meest geïnteresseerd te zijn in Estland. Geen wonder, want Finnen en Esten zijn *cultureel* gezien nauw aan elkaar verwant.

- 2p **26** Met welke twee atlaskaarten uit de serie 'Europa' kun je die *culturele* verwantschap het beste aantonen?

Eindexamen aardrijkskunde havo 2003-II

Opgave 7

bron 10

In de periode 2000-2006 zal de Europese Unie financiële steun voor sociaal-economische ontwikkeling toekennen aan twee soorten regio's: de regio's met een ontwikkelingsachterstand (Doelstelling 1) en de regio's die in een omschakelingsproces verkeren (Doelstelling 2).

Doelstelling 1: Regio's met een ontwikkelingsachterstand

Bij de eerste doelstelling gaat het om het inlopen van de ontwikkelingsachterstand in de regio's met een BBP (Bruto Binnenlands Product) per inwoner dat lager is dan 75% van het EU-gemiddelde. In deze regio's zijn de problemen op het gebied van economisch potentieel, inkomen, werkgelegenheid, infrastructuur en opleidingsniveau van de beroepsbevolking het grootst.

Doelstelling 2: Regio's met een economische en sociale omschakeling

Bij de tweede doelstelling gaat het om steunverlening voor de economische en sociale omschakeling van gebieden die in structurele moeilijkheden verkeren, ook in welvarende lidstaten. Een dergelijke omschakelingsbehoefte, die verband houdt met een ontoereikende variatie in de economische structuur, komt voor in diverse gebieden van de Unie, waaronder industriële, plattelands- en stedelijke gebieden en gebieden die afhankelijk zijn van visserij.

bron: brochure: De regionale steun van de Europese Unie aan Nederland, 2000

bron 11

Enkele economische indicatoren van Nederlandse landsdelen en provincies

Regio	Economie					Arbeidsmarkt				
	BBP per hoofd, 15 EU-landen=100		Werkgelegenheid per sector (% van totaal), 1999			Werkloosheidspercentage				
	1988	1998	landbouw	industrie	diensten	Totaal, 1989	Totaal, 1999	Langdurige werkloosheid 1999 (% van alle werkloosheid)	vrouwen, 1999	jongeren, 1999
EU15	100,0	100,0	4,5	29,2	66,0	8,4	9,4	46,1	11,0	17,8
Nederland	97,7	113,2	3,0	21,2	70,6	8,5	3,3	41,5	4,6	6,7
Noord-Nederland	94,2	104,9	3,9	24,9	65,9	10,8	5,3	47,0	7,7	10,8
Oost-Nederland	83,9	96,4	3,6	23,6	67,6	8,9	3,0	39,1	4,3	5,8
West-Nederland	107,0	125,3	2,3	16,3	76,3	8,0	3,1	42,1	4,4	6,5
Zuid-Nederland	92,1	107,1	3,7	27,6	63,4	8,1	3,1	38,1	4,3	6,5

bron: Tweede verslag over de economische en sociale cohesie, 2001

Onze drie noordelijke provincies krijgen in de periode 2000-2006 financiële steun uit de structuurfondsen van de EU. Deze fondsen zijn bedoeld om arme gebieden in de EU te helpen. Het geld uit deze structuurfondsen wordt verdeeld op grond van verschillende doelstellingen. Onze drie noordelijke provincies krijgen steun in het kader van doelstelling 2.

2p **27** Toon, met behulp van bron 10 en de meest geschikte cijfers uit bron 11 aan, dat de steun aan Noord-Nederland zeker *niet* gegeven kan zijn op grond van doelstelling 1.

3p **28** Op welke ruimtelijke schaal is deze steun beter te verdedigen, op de nationale of op de Europese schaal?
Beargumenteer je keuze met behulp van de werkloosheidscijfers van 1999 in bron 11.

Gelet op de geografische ligging is de concurrentiepositie van de industrie in Noord-Nederland zowel op nationale als op Europese schaal niet zo goed.

2p **29** Noem hiervoor de oorzaak die geldt voor beide ruimtelijke schalen.

Opgave 8

bron 12

Nauwere band met Rusland hernieuwt debat over grenzen

“Rusland is een Europees land”, zei Europees commissaris voor buitenlandse betrekkingen Chris Patten deze week aan de vooravond van de betekenisvolle topontmoeting tussen de Europese Unie en Rusland. Het was een van de kortste zinnen in een op zeer vriendschappelijke toon gestelde toespraak van Patten in aanwezigheid van president Vladimir Poetin. Het was tegelijkertijd een van de meest cruciale. Pattens woorden zeggen meer over de EU dan over Rusland. De eurocommissaris schetste in kort bestek de ambitie van de EU om van Rusland een op Europa gericht land te maken. Impliciet blaast hij ook de discussie nieuw leven in over de vraag waar de grenzen liggen van de unie.

bron: Het Financieele Dagblad, 5-10-2001

bron 13

Rusland is meer dan een energieleverancier

Rusland en de EU zijn in oktober 2000 een dialoog over energiezaken begonnen om de energievoorziening in heel Europa in het begin van de 21e eeuw veilig te stellen. De uitkomsten daarvan zijn veelbelovend voor een toekomstige samenwerking, zegt Ivan Ivanov, de plaatsvervangend minister van buitenlandse zaken van de Russische Federatie.

Energieopwekking is de ruggengraat van ontwikkelde economieën. Zelfs de toestand van het milieu, tot en met de verandering van het klimaat in de wereld, hangt af van de

manier waarop energie wordt gewonnen. Het bovenstaande geldt evenzeer voor Rusland als voor de Europese Unie. Fossiele brandstoffen vormen het hoofdbestanddeel van de Russische export, ook van die naar Europa. In de EU-landen is de energieproductie verantwoordelijk voor 25% tot 50% van de economische groei. De helft van de energie wordt nu geïmporteerd en dat percentage zal groeien tot 70% in 2020. Rusland is een van de dichtstbijzijnde en betrouwbaarste energieleveranciers voor de EU-landen.

bron: Het Financieele Dagblad, 14-9-2001

Rusland is één van de grootste energieproducenten in de wereld.

- 1p **30** Hoeveel procent van de wereldproductie van aardolie werd volgens de atlas in 1999 (51e druk: 1992) geleverd door Rusland?

Wat betreft de energievoorziening lijkt een nauwere samenwerking tussen Rusland en de EU een logische ontwikkeling.

- 2p **31** Leg dit uit met behulp van gegevens ontleend aan kaartblad 189 (51e druk: kaartblad 167).

De Russische minister Ivanov stelt in bron 13 dat Rusland een van de dichtstbijzijnde en betrouwbaarste energieleveranciers van de EU-landen is. Het ligt voor de hand dat hij, zonder dat gebied overigens te noemen, daarbij denkt aan die andere, en tot nu toe belangrijkste energieleverancier van de EU.

- 2p **32** Welke atlaskaart kun je het beste gebruiken om die belangrijkste energieleverancier van de EU te vinden?

- 1p **33** Welk gebied is tot dusverre de belangrijkste energieleverancier van de EU?

- 1p **34** Welk argument zou minister Ivanov kunnen gebruiken om duidelijk te maken dat Rusland als energieleverancier betrouwbaarder is dan het bij vraag 33 bedoelde gebied.

Een grotere afhankelijkheid van de aardolieaanvoer uit Rusland zou wel eens een negatief effect kunnen hebben op de positie van Rotterdam als wereldhaven nummer 1.

- 2p **35** Leg dit uit.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2003-II

In bron 12 wordt de vraag gesteld waar de grenzen van de EU liggen. Hoe ver kun je, geografisch gezien, gaan bij de uitbreiding van de EU? Met andere woorden: het staat ter discussie of Rusland te beschouwen is als een Europees land.

Het is gebruikelijk om het Oeralgebergte als de oostgrens van Europa te beschouwen.

Er is dan sprake van een zuiver fysisch-geografische benadering van het begrip grens.

- 1p **36** Welk politiek-geografisch bezwaar kun je maken tegen het gebruik van het Oeral-gebergte als oostgrens van Europa?

Hoewel Rusland als leverancier van energie erg belangrijk voor Europa kan zijn, bestaan er toch grote bezwaren tegen uitbreiding van de EU met Rusland.

- 1p **37** Noem een economisch argument van de EU-lidstaten om Rusland voorlopig niet te laten toetreden tot de EU.